

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

לג.

עין משפט
גזר מצוה

וזו אחריני גביה. שנתחייב לי שאין משכון עליהן ואמרי לאחר שלכו שני משכנתא אם אחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם לריב אני ליבעד לאמור רבנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש צידי שטר חוב מחוייבי שזועה: אכנשה. עלולים אומה: לקוחה

היא צידי. דהא אכלתיה שני חוקה צמי אבוהון: מהימנא. בלא שזועה *לדין נשבעין על הקרקעות* ועוד דחוקה שלש שנים משכנתא שטר קיימא: אמר ליה. אביי הא דחשבת דעתך דאי בעינא טענינא לקוחה היא צידי כיון דידענא מילתא דמטענתא *איתנחית בה לא מית למיטען לקוחה היא צידי דהא איכא קלא ועדות דארעא ליתמי היא דהשתא שנים משכנתא וכוון ידענא דלית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל הדך ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מזה דהיינו מנן שלש עשרה שנה ואילך דהו חייב צמזמא אשתמי דינא צדיהו ועי שטר חובך שיש לך על אביהם משבע ומיטול כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים דכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן כדאמרין בערכין צפרק שום יתומים *דף קכג.* אין מקיין לנכסי יתומים אלא רבית אוכלת בהן

וכדפסיק ה"מ [שם] רבא הלכתא א"ר אבהו ואם אמר תנו נותנין הלכך ממתניין להם עד דגדלי דהיינו מנן י"ג שנים ואילך כדמוכח ה"מ. והא דאמרין צ"י מי שמת [למנן דף קנ"ג]. ולמכור נכסי אביי עד שיהא בן כ' ה"מ שמוכר לזרע הולאמו אכל לפרוע חוב אביי בית דין מוכרים מנן י"ג ואילך. ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי ליסתעי דינא צדיהו ושבע ויטול כדאמר רב פפא דמשתא צדיהו דמילתין [קט"ו]. הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין והני מילי שיש עדים שהלוה ושבע שלש פרוה ויטול: אהא הוה גברא אמר אנה קריביה טפי. ומתוך שלל גורע מי קרוב יותר החזיק אותו האיש צקרקע לפי שהיה אלס יותר כדאמר רב נחמן לקמיה [לד] גזי זה אומר של אבותי זה אומר של אבותי כל דאלים גבר: לסוף. שנה או שנתיים: אודי ליה. ההוא מחזיק לרב אודי בר אבין: אוקמה רב חסדא צדיה. רב אודי: א"ל רב אודי רב חסדא: להדר לי. ההוא גברא פירי הלכא מההוא יומא עד שהידינא מן היום שמת קרובי שאכלס שלא כדן: אמאן קספמח. לכות וצילין: אהאי. אהודלת פיו שמודה עששו שאתה קרוב יותר והא איהו דאמר עד השתא אנה קריבינא טפי ואכל פירוהו דבין כל דאלים גבר זה שמודה עששו הרי הוא כמות לך *א* את האילן מדעתו אף על פי שלל זכית בו מן הדין:

טפי אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב אודי ונתן לו הדקל צחנס ולא צבציל שאתה קרוב יותר ואביי ורבא צבציל כיון דאודי אודי *א* ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שווא יותר קרוב ולשון אודי דחוק הוא וכן צבציל אביי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב *א* טפי והיה טוען *א* דלא אכל פירוהו ולרב אודי היו לו עדים ששאלו והא דאמר איהו קרובי טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימנא צמאי דאמר שלל אכלה צמיגו שלל היה מודה וס"ל דאמרין מיגו צמקוס עדים כדבסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו *א* אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנה קריבינא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא צמאי לינשא כדמסיק צממוך אביי ורבא לא צבציל להו הא דרב חסדא *א* אמר ליה אנה קריבינא טפי ורבא פירי דאיהו קרובי טפי שלל היו מעידים שרב אודי קרובו היה והוא גברא דאיהו מוכרים אס הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קרובה ואפי"ן *א* גרס טפי מצינו לפרש טפי מכלל אותם שהיו העדים מוכרים לך חסדא רב חסדא צדיה רב אודי דהו רב אודי והוא גברא *א* ספק והיה רב אודי טוען גם הפירות כולן ששאלו ששאל רב חסדא פטר ליה צמיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלתי וידיי אכלתי מהימנא *א* ורבא אביי טפי שאלו פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימנא צמיגו הואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין דצקרקע ליכא מיגו *א* והא *א* אמרין אי דמיא *א* לרבי אבהו לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאלו פירות ואיכא חד סהדא שחייב לשלם מתוך שאינו יכול ליבעד אכל אי ליכא חד סהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מיירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משמים דהתם ודאי אי לא הוה חד סהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יוצא מתחת ידו דאי מהימנא צמאי דאכנה שלש שנים לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חוקה *א* וליכא למימר דנאמין לו שאכלה שלש שנים אכל לא נאמין שלקחה אלא בגול אכלה כדאמרין צהנוקין [גיטין דף נ"ד: ושם] דנאמין אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם *א* *א* דף פ"י שספר תורה] כיון שהוא ציד לוקח כאלו יש עדים שנכתבו לשמן *א* מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום: ואי

אמור רבנן הבא ליפרע כו'. אע"פ שאף צבצועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו כדקאמרין ולכי גדלי אשתעי דינא צדיהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה *א* ונראה דרבא צר שרשום סבר כרז הוה צדיה דרב יהושע דמפרש *א* טעמא צבצועה מילתין *דף קע"ג.* טעמא דאין מקיין לנכסי יתומים משום צרי *א* דאי כרז פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו א"כ אפילו יהא אמת דכדציו לא היה יכול לעבד להם הקרקע צמוזו כיון דלאו בני מיעבד מלוה נינהו וכדכרז הוה נמי פסקינן התם: אכבשיה לשטר משכנתא ואוכ"ה שיעור וזו. דוקא

ממנו דכבש לשטר משכנתא מני לקוחה *א* בידי לא מצית אמרת דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היא אלא זיל אהדרה ניהליהו וכי גדלי יתמי אשתעי דינא ושבק דיקלא רב אודי בר אבין אמר אנה קריבינא טפי *א* והוא גברא אמר אנה קריבינא טפי *א* לסוף אודי ליה דאיהו קרוב טפי *א* אוקמה רב חסדא בידיה א"ל הליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא אמר זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא אמאן קא סמיך מר אהאי הא קאמר דאנה מקריבנא טפי אביי ורבא לא סבורא להו הא דרב חסדא כיון

צידי שזועת היסת לעולם לריב דנהי דאין טענין צקרקע מדאורייתא מדרבנן נשבעים *א* כמו שדקדק רב האי גאון מההיא דהכחוש (כמוצות דף פ"ג). הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוה לא תפרע אלא צבצועה סבר רמי צר חמא למימר שזועה דאורייתא אמר רבא שמי תשובות דבר כו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד צקרקע אלא דמדברנן נשבעין וה"ה שזועת היסת דמ"ש יש לומר דאין נשבעין שזועת היסת אלא היכא דטענין צרי אכל הכא לאו טענת צרי הוא שאין ודאי ליתומים צקרקע זו אינה לקוחה צידי הלכך אי הוה טענין לקוחה היא צידי לא הוה לריב שזועת היסת:

לקוחה היא בידי לא מצית אמרת. אף על גב דאי הוה אמר לקוחה היא צידי הוה נאמן *א* מ"מ לא הוה מיגו והכי פירושו דלא מצית אמרת לא היית יכול להעזי פניך ולומר כן כיון דפסק קלא ואין כאן מיגו ועטנין זה יש צפרק שני דקדושין *דף ק"ג.* ומה אס ירצה לומר מויד הייתי לא משוי נפשיה רשעא פ"י מינו אומר צרנו מויד הייתי כן מיגו אכל ודאי אס אמר כו' אמר הייתי פשיטא מהימנא: קריביה רב אודי שבק דיקלא. אי לא גרסינן אלא צק דיקלא צ"ל שלל היו לו צנים והקרוב יותר יורשו ואי גרס לקריביה יש לומר שהיו לו צנים להכי אצטרך ליה למימר דיקלא לקריביה: ד"ל צמקוס אודי י"ה. ולא גרסי דאיהו קרוב וצבציל שהיה קרוב יותר ומשום הכי קאמר רב חסדא הא איהו לקוחה היא צידי הוה נאמן *א* ורבא דאודי אודי *א* ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שווא יותר קרוב ולשון אודי דחוק הוא וכן צבציל אביי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב *א* טפי והיה טוען *א* דלא אכל פירוהו ולרב אודי היו לו עדים ששאלו והא דאמר איהו קרובי טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימנא צמאי דאמר שלל אכלה צמיגו שלל היה מודה וס"ל דאמרין מיגו צמקוס עדים כדבסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו *א* אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנה קריבינא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא צמאי לינשא כדמסיק צממוך אביי ורבא לא צבציל להו הא דרב חסדא *א* אמר ליה אנה קריבינא טפי ורבא פירי דאיהו קרובי טפי שלל היו מעידים שרב אודי קרובו היה והוא גברא דאיהו מוכרים לך חסדא רב חסדא צדיה רב אודי דהו רב אודי והוא גברא *א* ספק והיה רב אודי טוען גם הפירות כולן ששאלו ששאל רב חסדא פטר ליה צמיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלתי וידיי אכלתי מהימנא *א* ורבא אביי טפי שאלו פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימנא צמיגו הואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין דצקרקע ליכא מיגו *א* והא *א* אמרין אי דמיא *א* לרבי אבהו לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאלו פירות ואיכא חד סהדא שחייב לשלם מתוך שאינו יכול ליבעד אכל אי ליכא חד סהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מיירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משמים דהתם ודאי אי לא הוה חד סהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יוצא מתחת ידו דאי מהימנא צמאי דאכנה שלש שנים לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חוקה *א* וליכא למימר דנאמין לו שאכלה שלש שנים אכל לא נאמין שלקחה אלא בגול אכלה כדאמרין צהנוקין [גיטין דף נ"ד: ושם] דנאמין אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם *א* *א* דף פ"י שספר תורה] כיון שהוא ציד לוקח כאלו יש עדים שנכתבו לשמן *א* מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום: ואי

ל"א א מיי פ"ד מהל מלוה הלכה א סמנ עשין פד טושע' ח"מ ס' קמ טעין ז':
ב ב מיי פ"ד מהלס טוען הלכה מ ועיין בהשגות ובמגד משה סמנ עשין לה טושע' ח"מ ס' קמט טעין כ':
בא ג מיי שם סמנ שם טע"ע שם סט"ק כ וטעין ע"י קט טעין א וני שם:
בב ד ה מיי שם סט"ו הלכה ג סמנ שם טע"ע ח"מ ס' קלט טע"ד:

מוסף וסופות

א. שהיה חמור בעיניו אפי' בהשגות. ב. ואיהו קים ליה בגויה דלית ליה צדרי הלכך צדי למיפרע מהם. ג. ואפילו החזיק אחר שבער נמנה. ד. ואי משום דהוה רבן שבוטת היסת, מאי נפקא ליה מינה, בין בו ובין בוו יש תובות מחמת שהיה ה. ולא מבטלינן חוקה משום קלא. ו. נכסי צמא הלכ"ל. ז. והוא אמר אנה מקריבנא טפי, היה אבא לכות מחמת שהיה קרוב יותר א"כ שלא היה ראו לירש במקום [ביתם]. ח. אישא דקריביה משבע קרוב יותר. ט. ויהי. י. [ולא] קשיא מאי טעמיה דרב חסדא, נדמירין. נה. ו. עין טע"ו. ז. ולא מנו בשב"ס. ט. ולא מנו במקום עיב פורתא דהני סודי לא קאמר דאיהו לאו קריביה אלא דאי ידעי ליה. ט. מעתה אף פירות יש לחזור לרב אודי בר אבין, כיון שהורה שאכלם וכו', ונאמינו בא לכות מחמת אלא מכח הדין. רעט וינה. יא. וא"ת לודי ליה דאכל לתת שנין עיב פורתא דלא קמה ליה חוקה בהכין ונפיק מניה פירי דההוא זמן, לא היא, לדחצאין לא מהימנן ליה. נכסי.

רבינו גרשום

וכי גדלי יתמי אשתעי דקאמרת הבא ליפרע מנכסי יתומים (קטנים) לא יפרע אלא בשבועה מיתומים גדולים קאמר אבל מנכסי יתומים קטנים אפילו בשבועה לא יפרע דהכי קרייל אין מוציאין מנכסי יתומין אלא *א* לאכילת רבית: וסוף אודי ליה ההוא גברא דתפסי דלא הוה קרוב ליה בתוהי. א"ל רב חסדא והו שאומרים וכו' אמאי קא סמך מר אמלחה דהאי דמדי ליה השתא. בזמן ההו אכלי להו לפירי הוה קאמר דאנא קריבנא טפי ובדין אכל ולא מהדר לך דמי פירי. ואביי ורבא לא סבורא להו רב חסדא אלא כיון דאודי אודי:

א) נראה דל"ל א"כ היסת רבית אוכלת צ"ח (והוא צעקין דף ק"ע ע"א):

א) כמוצות דף פ"ג. [לעיל ה: ע"ש חוס' ד"ה אע"י ועיין לד' ג.] ב) ויני טעמא דה"ק והלכ"ל ג.] ג) שבוטת ח"מ ס' ד' טע"ח מ"ח.

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה לקוחה הוא בדי ב' דאין נשבעין על הקרקעות. עיין לקמן דף קמט ע"א בנכסי ד"ה לויין:

הגהות הב"ח

ג) מהדרנא ארעא צ"ל ויתבה לה נמקח: (ב) שם גבי אבובין צ"ל אות ד' נמקח: (א) שם אלה בשבועה אכנשה לשטר משכנתא אודי ואלולה שיעור וזו צ"ל ויתבה אלא נמקח: (ד) שם לקוחה היא צידי: (ה) שם אנה קריבינא טפי אמא ההוא גברא: (ו) רשב"ם ד"ה א"ל אביי וכו' דבשכנתא את נחית וכו' ב"ד יורדין וכו' וכו' גדלי יתמי ליספתי וכו' שם עדים ששלחו ויבעד. ג"כ נראה מנפול דלפי מה שחזר הזמן לא בני מיתומים קטנים בלא שזועה כדיון שם קטנים חיישין טפי לרבי וכו' דאי דעת ר"י נפיק סוף דף ה' ג"ה א"כ יתמי וי"כ בנהיה אשירי שם אכל האשירי צ"ל טעין מי חולק על זה אלא דלפי מיתומים קטנים בני צמזמא חזר הזמן דלא חיישין לרבי חזר הזמן וכן היא דעת רוב הגאונים והי נקטינן: (ז) ד"ה אהאי וכו' כמנן לך עשירי תא האילן: (ח) רוב"כ ד"ה אהאי וכו' ד"ה הי"ג וכו' חזי מהימנא: (ט) ב"מ ד"ה אנה קריבינא טפיה וכו' ויתבה טעמא וכתב אודי היו לו עדים וכו' ד"ה אכנשה וכו' וגולן דידעי דמעיקרא גול ע"ה האילן: (י) ד"ה הי"ג וכו' חזי מהימנא: (יא) ב"מ ד"ה אנה קריבינא טפיה וכו' ועוד דהוה ליה למיפדף ולאסוקי נמי צ"ל ויתבה א"כ נמקח: (יב) ב"מ ד"ה אכנשה וכו' וכו' גרסי טפי: (יג) ב"מ מהימנא וכו' ורבא פירי: (יד) ב"מ ד"ה אנה קריבינא טפיה וכו' דרבי אבהו לחד: (טו) ב"מ ד"ה דלא דמי דהתם בספר תורה כיון כ"ל ויתבה אע"פ נמקח: (טז) ב"מ ד"ה ומכל מקום: